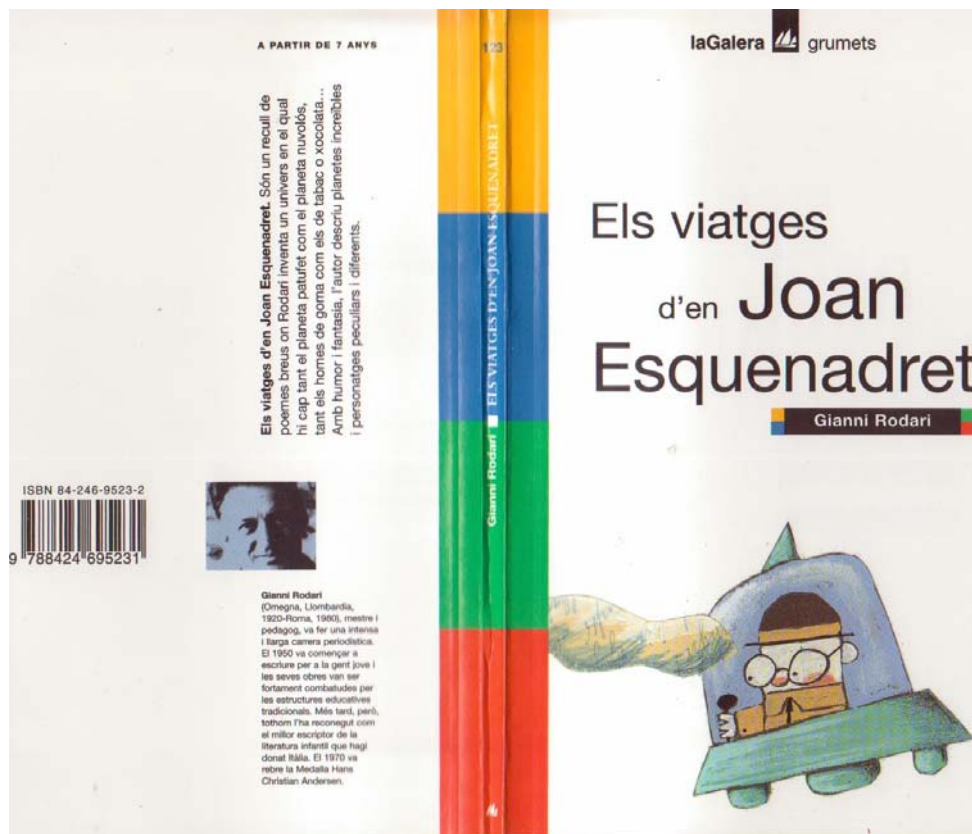

El gust per la lectura
Educació primària

ELS VIATGES D'EN JOAN ESQUENADRET, de Gianni Rodari

**QUADERN PER A L'ALUMNAT
(cicle inicial)**

Generalitat de Catalunya
Departament d'Educació

SEMINARI
“El gust per la lectura”
2008-2009
Educació primària

Direcció General d'Innovació
Subdirecció General de Llengües i Entorn
Servei d'Immersion i Ús de la Llengua

ELS VIATGES D'EN JOAN ESQUENADRET,
de Gianni Rodari

RICARD BONMATÍ GUIDONET

1. EL LLIBRE PER FORA (debat)

1. El títol: ¿Un Joan que viu amb l'esquena dreta?

Sí: no s'ajup perquè és un gandul que no doblega mai l'esquena per treballar. Però de vegades sí que la doblega per a altres coses.

— En Joan és el personatge de la portada. I dins el llibre surt dibuixat vegades.

— I només doblega l'esquena a la pàgina, quan és al planeta

2. Al dibuix de la portada, ¿amb quin vehicle viatja en Joan?

Discutim-ho. I si després mirem dins del llibre, sabrem quin vehicle és.

— És una

3. Les il·lustracions i la traducció.

¿Les il·lustracions són divertides? ¿Qui les ha fetes? ¿I la traducció de l'italià al català?

— Il·lustrador:

— Traductor:

4. El resum de la contraportada.

Diu que en Joan viatja a planetes increïbles, on hi ha personatges estranys.

5. El nom de l'editorial i el de la col·lecció.

Al llibre, ¿és fàcil trobar-hi l'editorial, la col·lecció i el número del llibre dins la col·lecció? ¿Com són les tapes?

6. L'autor.

¿Qui s'ha llegit algun llibre de Gianni Rodari? ¿Era bo? La contraportada diu que va néixer a Omegna (pronunciat *O m e ny a*), a la regió italiana de la Llombardia. Però és un error, ja que Omegna pertany al Piemont.

TANQUEM EL LLIBRE I ESCOLTEM EL CONTE

En Joanet de les tres bosses de diners

Vet ací que una vegada hi havia un noi molt eixerit i molt pobre que es deia Joanet, que sempre havia sentit a dir que la gent de les altres terres era més saberuda i més espavilada que la de la seva. I vet aquí que un dia va decidir anar-se'n a voltar món per així arribar a ser més saberut i més espavilat del que era.

*

Camina que caminaràs, va arribar a un poble on tothom portava una cadira lligada al darrere. No se'n sabia avenir, que la gent d'aquell país hagués d'anar sempre amb la cadira enganxada al cul, i li va preguntar el perquè a una velleta. I aquesta li va contestar:

—Oh, xiquet. Ja es nota, ja, que ets nou en aquest poble. Però ja t'ho pots pensar, home, que, quan arribem a casa tan i tan cansats de tota la jornada, només ens faltaria haver d'anar a cercar una cadira. ¡Això sí que no! D'aquesta manera podem seure immediatament. ¿Que ho entens?

Massa i tot, que ho va entendre en Joanet, que allò era una terra de ximplers i no pas de savis, i en va fugir tan de pressa com va poder.

* *

Camina que caminaràs, va fer cap a un poble on no hi havia ningú pel carrer. I va passar per davant de l'església i va sentir tot de gent que plorava a llàgrima viva. Hi va entrar i, tot compadit, va preguntar què passava. I un home li ho va explicar:

—És que se'ns ha mort l'alcalde i...

—I ¿per això ploreu tan desconsoladament? Devia ser molt bon home...

—No és pas això, home. Si plorem és perquè, com que tots ens hem vestit de negre per al funeral, ara no podem tornar a casa de cap manera, perquè no sabem conèixer quines són les cames de cadascú; com que totes són negres...

—Ah, doncs, ¡cap problema! ¿Voleu que us ajudi a trobar les cames de cadascú? Doncs ara mateix.

I en Joanet va agafar unes xurriaques i, amb tota la seva força, va començar a repartir llenya xurriacada va, xurriacada ve, de tal manera que ja ho crec que a l'instant les van trobar i van fugir cames ajudeu-me. I també ell es va carregar les cames a coll per marxar volant d'aquell poble de tanoques.

* * *

Camina que caminaràs, va arribar a un poble on tothom anava amb cabassos buits i fent unes corredisses d'allò més impressionants. Va preguntar què passava, i un vellet li'n va fer cinc cèntims:

—Mira, fillet: és que estem molt amoïnats perquè tenim una església molt gran i molt bonica, però on no hi entra gens de sol. I per això agafem el sol a cabassades i el portem a corre-cuita cap a l'església, però amb tan mala sort que, just al moment que arribem a la porta, se'ns aboca tot el sol del cabàs i no n'hi podem entrar ni una gota. ¿Que ho entens?

Massa i tot, que ho va entendre en Joanet, que allò era una terra de beneïts i no pas de savis, i en va fugir tan de pressa com va poder.

* * * *

Camina que caminaràs, va fer cap a un poble on tots els homes eren camatrencats o esguerrats de cames. Va preguntar què passava, i una dona li va aclarir el misteri:

—Ai, xiquet. Ja es nota, ja, que ets nou en aquest poble: tens les cames senceres; et deus saber posar els pantalons tot solet: ja es veu.

—Si, sí: me'n surto prou bé cada matí.

—Doncs, noi, els hauries d'ensenyar com ho fas als homes d'aquest poble. Perquè, aquí, cada matí les dones sortim a la finestra i aguantem els pantalons, i els homes es tiren des de la teulada per veure si encerten els camals. Però, tant si els encerten com si no, amb pantalons o calçotets, no passa dia que no hi hagi cames trencades.

Aleshores en Joanet, cansat de tanta ximpleria, va pensar que potser se'n podria aprofitar i fer negoci, i es va oferir a ensenyar-los a posar-se els pantalons sense prendre mal si li donaven a canvi una bossa de diners. I ja ho crec, que s'hi van avenir. I en Joanet els va ensenyar a tots els homes d'aquell poble a posar-se els pantalons ara un camal i ara l'altre, i ells, tots contents, li van donar una bossa de diners de les més grosses.

* * * * *

Camina que caminaràs, va arribar a un poble on tothom anava amb el cap embenat. Va preguntar què passava, i un nen que tenia el cap sa, li va dir:

—Ai, noi. Ja es nota, ja, que ets nou en aquest poble: tens el cap ben sencer. Aquí les portes són molt baixes i la gent, quan creix, es fa tan alta que es clava uns cops de cap tan forts als llindars de les portes, que sempre es trenquen la closca. Jo, per això no vull créixer.

—¿Què dius? ¿Que no vols créixer? ¿I tu no et saps ajupir?

—¿Ajupir? ¿Què vol dir *ajupir*?

Aleshores en Joanet, cansat de tanta ximpleria, va pensar que potser se'n podria aprofitar i fer negoci, i es va oferir a ensenyar-los a ajupir-se a canvi d'una bossa de diners. I ja ho crec, que van estar-hi d'acord. I en Joanet els va ensenyar la manera de passar les portes sense badar-se el cap, i ells, tots contents, li van donar una bossa de diners de les més grosses.

* * * * *

Camina que caminaràs, va fer cap a un poble on tothom anava amb els braços tots embenats i embolicats i amb les mans cremades i fetes malbé. Va preguntar què passava, i una nena li va dir:

— Ai, noi. Ja es nota, ja, que ets nou en aquest poble: tens les mans i els braços ben sans. O no deus cuinar, és clar. Perquè, aquí, sempre que volem menjar calent, remenem l'olla posant-hi el braç a dins.

Aleshores en Joanet, cansat de tanta estupidesa, va pensar que potser se'n podria aprofitar i fer negoci, i es va oferir a ensenyar-los a remenar l'olla sense haver-se de cremar si li donaven a canvi una bossa de diners. I ja ho crec, que s'hi van avenir. I en Joanet els va ensenyar, amb una navalla, a pelar un bastonet de fusta per fer-ne un cullerot per remenar l'olla, i ells, tots contents, li van donar una bossa de diners de les més grosses.

I en Joanet, del seu viatge no se'n va fer pas més savi, perquè només va topar amb terres de ximpls, però sí que se'n va tornar a la seva terra amb tres bosses de diners, guanyades amb ben poc esforç, molt de seny i un bon tip de riure.

*I darrere la porta hi ha un sabater
que fa unes bones sabates de paper,
i també de cansalada,
i de cop arriba un gat
i li pega mossegada,
i així el conte s'ha acabat.*

Contes populars catalans

2. EL LLIBRE, PER BLOCS DE CAPÍTOLS

A. «ELS HOMES DE SUCRE» I «ELS HOMES DE XOCOLATA»

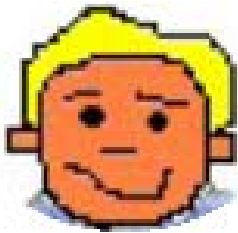
A.1. Abans de llegir els capítols (llegim col·lectivament les frases i les il·lustrem)

La cara que fan els homes de sucre

Així són...

...els homes sense sal al cap, al magí, a la imaginació:

M'avorreixo. No sé què dir ni què pensar.

A en Joan li agrada...

...la gent graciosa, salada, que té un polset de sal al cap i fa gràcia:

Des del sis o set anys que faig riure. Sé que no sóc guapa, però m'he esforçat a fer riure la gent i sóc feliç.

Charles Chaplin
actor

Mari Santpere
actriu

La cara que fan els homes de xocolata

Així són...

...els homes que mengen xocolata i res més:

A en Joan li agrada...

...la gent que menja una mica de tot, i no només xocolata tot el dia:

A.2. Després de llegir els dos poemes: «De sucre» i «De xocolata»

1. Inventeu-vos noms de muntanyes, estanys, pobles o rius d'aquests dos països tan dolços:

La platja de Sucre en Pols

El poble de Sant Tortell

L'estany de Xocolata Desfeta

La muntanya de

El riu de

El mar de

.....

.....

.....

.....

2. Escoltem la cançó del ballet *Treanous* «La dansa de la Fada de Sucre», de Txaikovski. Ell, per estrenar-la, es va fer portar a Rússia d'amagat una celesta, que és un instrument que s'acabava d'inventar i que sembla un piano, però amb tecles que fan percutir martellets no pas sobre cordes, sinó sobre làmines metàl·liques, com si fos un metal·lòfon.

una manera de ballar aquesta dolça dansa.

Llegim els poemes mentre se sent la música. Entre tots, ens inventem

*

3. Cadascú s'aprèn de memòria un dels dos poemes i el recita amb molta ironia i ritme.

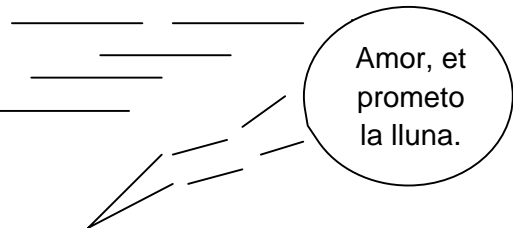
B. «ELS HOMES DE SABÓ», «ELS HOMES DE GLAÇ» I «ELS HOMES DE GOMA»

B.1. Abans de llegir els capítols (llegim col·lectivament les frases i les il·lustracions)

La cara que fan els homes de sabó

Així són...

...els homes més nets del món: cara neta, casa neta i paraules bombolla

A en Joan li plau...

...la gent que diu mots nets però segurs, que no se'ls endú el vent com bombolles:

T'havia dit que et duria el barret i te l'he dut.

Gràcies. Les teves paraules no se les emporta el vent.

La cara que fan els homes de glaç

Així són...

...els homes més frescos, tan frescos que no tenen cor:

A en Joan li agraden...

...les persones una mica fresques, però sempre que tinguin un cor calent:

La cara que fan els homes de goma

Així són...

...els homes de goma, que només juguen perquè no tenen res al cap:

A en Joan li agraden...

...les persones juganeres, però sempre que també pensin amb el cap:

B.2. Després de llegir els tres poemes: «Sabó», «Glaç» i «Goma»

Quan en Joan arriba a casa, la seva dona li diu:

—Ei, estimat, ¿que estens la roba, sisplau?

—Sí, sí, ja vinc, princesa meva. Ara l'estenc.

*

I al cap d'una hora li diu:

—Ei, estimat, ¿que véns del país dels homes de, on les paraules se les emporta el vent com si fossin bombolles?

—Ho sento; de seguida l'estenc. És que m'havia posat a jugar a bàsquet a la cistella del jardí.

—¿Que véns del país dels homes de, on la gent només juga i té aire al cap?

—No, dona. Sí que ho tenia al cap, això, però és que...

—Ah, doncs potser véns del país dels homes de, que no pensen en els altres perquè no tenen cor.

—No, que sí que t'estimo. Ara estenc la roba. Ara sí. ¿Ho veus?

No, que

I per fi ell deixa de fer el mandra i estén la roba a l'estenedor amb agulles d'estendre.

C. «EL PLANETA NUVOLÓS», «EL PLANETA MELANCÒLIC» I «EL PLANETA PATUFET»

C.1. Abans de llegir els capítols (llegim col·lectivament les frases i les il·lustracions)

La cara que fan al planeta nuvolós

Així són...

...les persones que només tenen núvols i trons, sense sol, sempre barallades:

A en Joan li agrada...

...la gent que té de tot: problemes per solucionar (núvols) i solucions (sol)

Leslie Caron, actriu

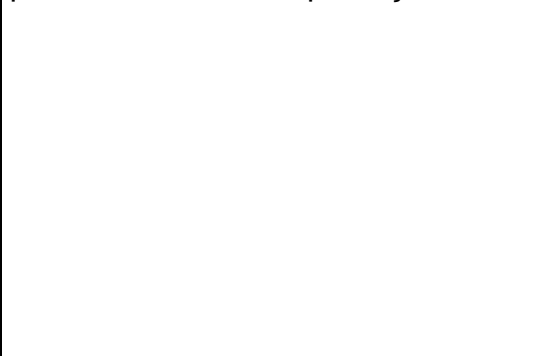

Fats Waller, pianista

La cara que fan al planeta melancòlic

Així és...

...la gent del planeta melancòlic, pessimista, sense esperança:

A en Joan li agrada...

...la gent optimista, alegre, que té esperança que tot anirà bé:

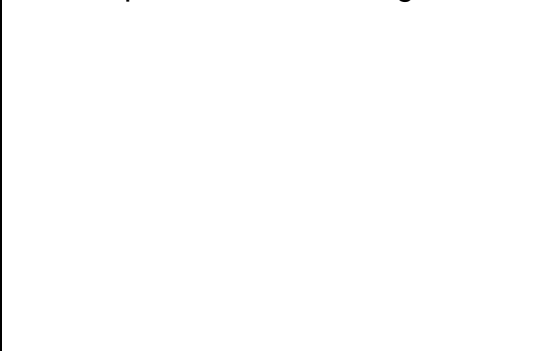

Harpo Marx, actor i arpista

La cara que fan al planeta patufet

Així és...

...la gent del planeta més petit, infants que no volen fer-se grans:

A en Joan li agraden...

...molt els infants, però sobretot els que volen fer-se grans:

Alicia al País de les Meravelles

C.2. Després de llegir el poema «El planeta nuvolós»

1. Dividiu la classe en grups, un per a cada estrofa, i que cada grup en copii una en un mural i la il·lustri:

EL PLANETA NUVOLÓS

En Joan Esquenadret,
un matí fred i plujós,
arriba amb una astronau
al planeta nuvolós.

Pels carrers hi ha tants de núvols
que formen més d'un embús:
són els núvols automòbils
i algun núvol autobús.

En aquell planeta gris
tot són núvols i res més:
els arbres i les muntanyes,
i les cases dels carrers.

Pels llits i sofàs de núvols
s'estiren els núvols gats,
que empaiten les rates núvols,
que s'escapen pels forats.

Hi ha homes i dones núvols
que sovint tenen malsons:
aleshores originen
tempestes de llamps i trons.

En Joan no resisteix
tanta nebulositat,
i buscant el sol se'n va
al planeta del costat.

2. Apreneu-vos tot el poema de memòria. I també «El planeta melancòlic», que fa riure.

D. «ELS HOMES MÉS» I «ELS HOMES DE PAPER»

D.1. Abans de llegir els capítols (llegim col·lectivament les frases i les il·lustracions)

La cara que fan els homes més

Així és...

A en Joan li agrada...

...l'home més dolent:

...la persona més bona:

--	--

La fila que fan els homes de paper

Així són...

A en Joan li agraden...

...els homes de paper, molt senzills:

...les persones reals, de carn i ossos:

--	--

L'aspecte que tenen les cases de paper

Així són...

A en Joan li agraden...

...les cases de paper, molt barates:

...les cases barates, però de debò:

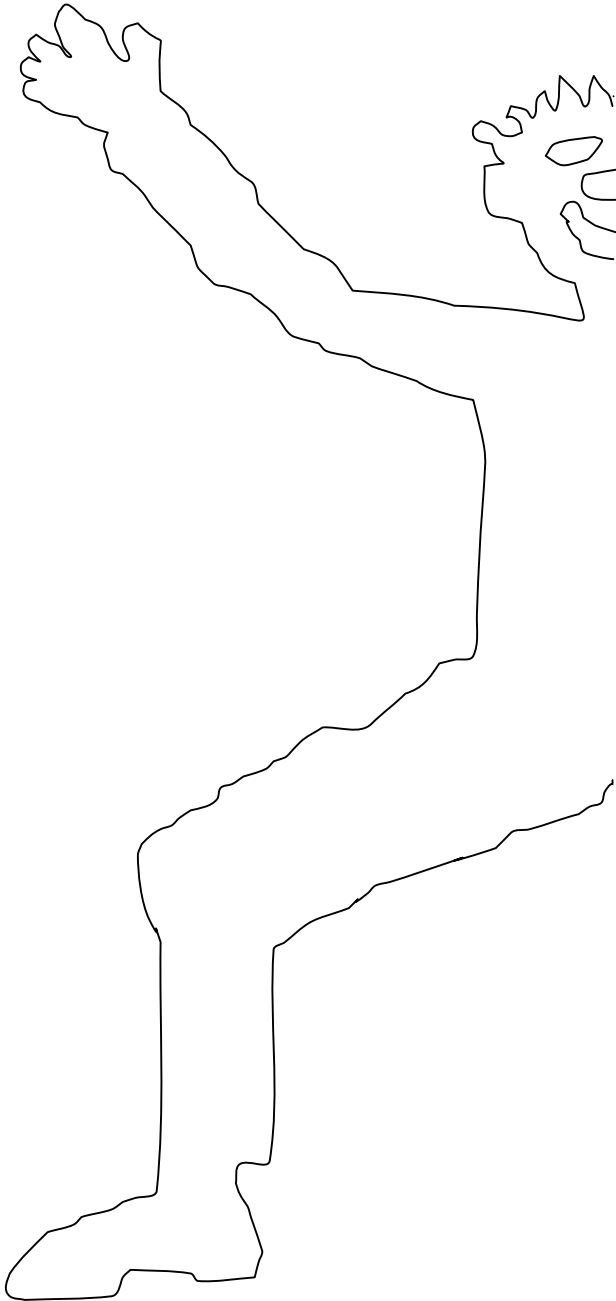

--	--

Podeu aprendre a fer papiroflèxia (com el director d'orquestra de Xavier Escanilla o el castell medieval d'uns artistes italians) al lloc web: www.xtec.es/~xescanil/index.htm.

D.2. Després de llegir el poema «Els homes de paper»

1. Dibuixeu la meitat que li falta a aquest home de paper. Després, doblegueu pel mig un full de reciclar i dibuixeu-hi mitja dona, retalleu-la i, en acabat, desplegueu-la. I ja teniu una llufa per penjar a l'esquena d'algú el dia dels Innocents.

2. Apreneu-vos el poema de memòria. Quan us el sapigueu, continueu-lo amb estrofes inventades per vosaltres.

E. «ELS HOMES DE TABAC» I «EL PAÍS SENSE SON»

E.1. Abans de llegir els capítols (llegim col·lectivament les frases i les il·lustracions)

La cara que fan els homes de tabac

Així són...

...els homes de tabac, que fumen tant que no deixen respirar els altres:

A en Joan li agrada...

...la gent que respira fondo aire net i no s'ha de posar màscara antifum:

La cara que fan al país sense son

Així són...

...les persones del país sense son, que no dormen i sempre fan coses i no descansen mai:

A en Joan li agrada...

...la gent que fa moltes coses, però si també sap dormir per recuperar forces:

fragment del quadre
Dona que dorm, pintat
per Tamara de Lempicka

E.2. Després de llegir el poema «Els homes de tabac»

1. Memoritzeu l'endevinalla amb ritme i amb els mots exactes –menys *Doncs no. El fum*, que n'és la solució– i la dieu a altra gent:

Endevina endevinalla

Sóc dolent i us enverino
els pulmons, la sang i els ulls,
l'atmosfera contamina,
i també el menjar i els fulls.

Sóc coent i em fico i pico
tant pel nas com coll avall
i us provocho, mona i mico,
tos salvatge de cavall.

Ricard Bonmatí

¿Qui sóc? ¿El moc?...

(*Doncs no. El fum*)

(«coent» vol dir 'que crema', 'que cou', 'que pica')

2. ¿Us atreviu a recitar l'endevinalla picant de mans per parelles, com un joc de pati? Proveu-ho.

3. Escriviu en un full altres cantarelles de joc que recordeu o que us inventeu.

E.3. Després de llegir el poema «El país sense son»

En Joan arriba tard al vespre a casa, i la seva dona es desperta i li diu:

—*Ei, estimat, que dormia i m'has despertat.*

—*Ai, ho sento. I mira que he entrat de puntetes per no fer soroll, eh.*

—*És que...* (UNIU AMB FLETXES →)

(**la son** són les ganes de dormir; **el son** és el fet de dormir; **el somni** és allò que somies)

...tinc **el son tan prim**

que m'adormiré a l'instant.

I ara tenia **un somni tan bonic**

que em despertaria el vol d'una papallona.

I ara, bona nit, que tinc **tanta son**

que m'agradaria continuar-lo.

F. «ELS HOMES DE VENT», «EL PAÍS DEL «NÍ»» I «EL PAÍS SENSE ERROR»

F.1. Abans de llegir els capítols (llegim col·lectivament les frases i les il·lustrem)

La cara que fan els homes de vent

Així són...

...els homes de vent, que segueixen el corrent, la moda, es deixen arrossegar pel vent i fan el mateix que fa la gent:

Com que tothom es fa posar els cabells de punta, doncs jo també.

A en Joan li agrada...

...la gent que camina contra corrent i no fa el mateix que tothom, sinó allò que pensa que està bé:

A mi m'és igual si tothom porta els cabells de punta. Jo em pentino com vull.

La cara que fan al país del «Ní»

Així és...

...la gent del país del «Ní», insulsa, sense gràcia i sense decisió:

No sé si fer-ho o no. ¿Tu què en penses?

No ho sé pas. No sé pas què hem de fer.

A en Joan li agraden...

...les persones que pensen i saben decidir i dir sí i no:

La cara que fan al país sense error

Així és...

...la gent del país sense error, on tot és perfecte, sense cap equivocació:

Jo sóc la més perfecta; a mi res no m'afecta.

A en Joan li agrada...

...la vida bella i justa, però sap que és un somni que fem entre tots dia a dia:

Jo sóc la girafa alegre; si ric, no em ve mai la febre.

F.2. Després de llegir el poema «Els homes de vent»

Les persones no ens hem de deixar dur pel vent, pel corrent. Però els ocells rapinyaires sí que aprofiten els corrents d'aire per planar, per sostenir-se enlaire sense moure les ales obertes. Entre aquests, l'àguila, el falcó i el duc cacen, i el voltor fa voltes per trobar carronya, bèsties mortes. Però a veure si endevineu el nom d'aquest rapinyaire:

Endevina endevinalla

Si els voltors m'han deixat
ben pelada l'ossada
de la vaca estimbada
des del penya-segat,

doncs en prenc un bon tros,
me l'emporto allà dalt
i, amb caiguda brutal,
catacrac, trenco l'os.

Ricard Bonmatí

¿Qui sóc? (*El trençalòs*)

El seu nom científic és *Gypaëtus barbatus*, que vol dir 'voltor-àguila barbut' (per la barba o bigoti que té al bec). És l'únic ocell que trenca ossos per menjar-se'n el moll.

Reciteu de memòria aquest poema endevinalla dient els quatre primers versos d'una tirada (però sense córrer, és clar), i els quatre finals, d'una altra tirada.

G. ALTRES PAÏSOS QUE EN JOAN PODRIA VISITAR

1. De dos en dos, continueu el poema de la visita d'en Joan a aquest país imaginari:

EL PAÍS DE SOTA L'AIGUA

En Joan Esquenadret,
viatjant amb submarí,
al país de sota l'aigua
va arribar com un dofí.

Paraules que us podrien servir per escriure el vostre poema «El país de sota l'aigua»

<i>Batiscaf</i>	Submarí destinat a explorar grans profunditats.
<i>Un bus / Una bus</i> <i>Dos bussos / Dues bussos</i> (En canvi, «dos busos» són dos autobusos)	Persona que treballa submergida enterament dins l'aigua, proveïda o no d'un escafandre.
<i>Un bussejador / Una bussejadora</i>	Un bus / Una bus. Un submarinista / Una submarinista
<i>Bussejar</i>	Nedar per sota l'aigua.
<i>Bussejar a pulmó lliure</i>	Bussejar sense escafandre.
<i>Capbussar-se</i>	Enfonsar-se de cap dins l'aigua. Enfonsar-se del tot dins l'aigua, submergir-se.
<i>Un escafandre</i>	Conjunt d'aparells que permeten al bus de romandre submergit a l'aigua amb una certa autonomia.
<i>Submarí</i>	Nau que pot navegar sota l'aigua.
<i>Un submarinista / Una submarinista</i>	Qui practica la immersió i l'exploració subaquàtiques amb finalitats científiques, esportives, militars, etc.
<i>Submergir-se o immerngir-se</i>	Ficar-se dins un líquid.

2. Inventeu-vos un poema de la visita d'en Joan Esquenadret a un altre país imaginari:

